

SLOTSBJERGBY HØJE

OG

GULDFUNDET I SLOTSBJERGBY 1816.

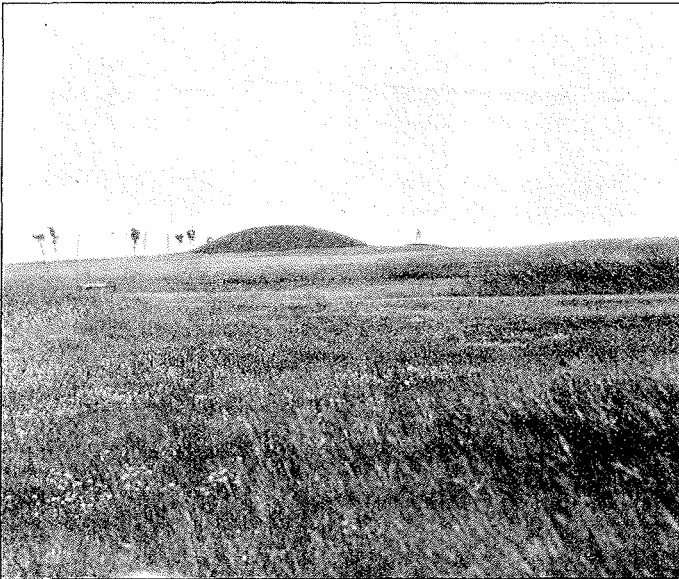
Af

Hans Kjær.

Klokken i Slotsbjergby Kirke ringede, da det kgl. nordiske Oldskriftselskab og adskillige af Egnens Mænd den 21. Juni samledes paa „Galgehøj“ *). Om den ringede, da sidste Gang en større Menneskemængde samledes paa dette Sted, var det som „de arme Synderes Klokke“, Højen bærer nemlig ikke sit Navn uden god Grund. Den har i Aarhundreder været Antvorskov Birks „Justitshøj“, og sidste Gang den benyttedes saaledes, ligger kun godt et Par Menneskealdere tilbage; og det var yderligere i en særlig uhyggelig Anledning, at Sognefogederne havde stævnet Egnens Mænd til væbnede at slaa Kreds om Stedet; Traditionen derom lever endnu, om end Enkelthederne er udviskede og forvanskede. Det var en Ægtehustru, der ved Hjælp af en voksen Søn havde taget Ægtemanden voldeligt af Dage, og som paa Galgehøj den 5. August 1847 led Straffen for Mestermannens Haand. Det var sidste Gang, men der var gaaet meget forud. Efter Antvorskovs Lensregnskaber blev der 1643 udbetalt 7 Daler som Arbejds løn for Tilhugning og Oprejsning af „et nyt Rettersted ved Bjergby“, og sandsyn-

*) Fremstillingen her efter Foredrag ved det kgl. nord. Oldskriftselskabs Sommermøde 21. Juni 1925.

ligvis var den ældre Galge til Stede i hvert Fald allerede 1615, da Mester Sibbrand Scharfrichter 6. Juni fik Betaling for at henrette en Karl af „Hemmesøe“ (o: Hemmeshøj), som „dræbte et spæd Barn med sit Værge“. Da Retterstedet 1683 blev repareret med 8 Støtter, var det vel snarest en større Galge,

„Galgehøj“, set fra N. V.

om end Resens Atlas, som er fra ca. 1770, viser Højen med en enkelt Signatur. Resen viser en anden Galge tæt øst for Slagelse, ud for Smedegade-Skovstedgade, hvor Traditionen endnu har bevaret Navnet „Galgemarken“. Sikkert var det *Byens* Galge, og hertil svarer det, at Amtmanden 1722 andrager om, at 3 Arresteranter maa blive ophængt i *Byens*

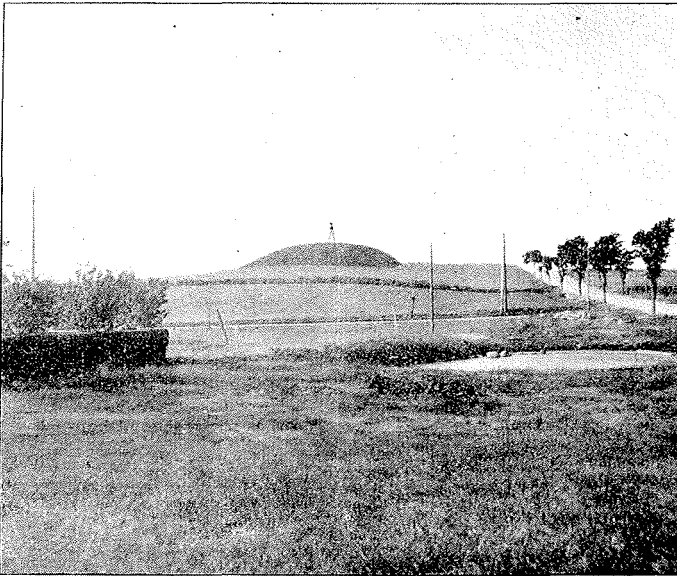
nye Galge; sikkert har da Slottets ved Bjergby været brøstfædig. Men Lensregnskaberne viser, at den ellers er blevet flittig benyttet. Og endnu Højens sidste Benyttelse skulde efter Dommens Ordlyd ske i den „kvalificerede“ Form.*)

- *) Aarsagen hertil var naturligvis den særlig grove Forbrydelse. Det var den vist mere end halvforfaldne Boelsmand Hans Jacobsen af Halkevad, der 4. Aug. 1846 blev stranguleret i sin Seng af sin Ægtefælle, Anne Marie Nielsdatter, medens den 23 Aar gamle Søn, Jørgen Hansen, hindrede ham i at gøre Modstand. Aarsagen var ulykkeligt Samliv og Frygt for, at Boelsmanden med Formynder (han var altsaa umyndiggjort) skulde sælge Stedet og drive Sønnen hjemmefra. Moderen havde tidligere været indviklet i en Menedssag. Dommen fældedes af Antvorskov Birk og bekræftedes 17. April 1847 af Lands Over- samt Hof- og Stadsretten, og derefter $\frac{15}{6}$ af Højesteret, samt exekveredes 5. August 1847. Exekutionen omtales ganske kort af „Sorø Amtstidende“ for samme Dag: „Henrettelsen foregik mellem 7 og 8 Morgen. De skyldige blev beredte af Pastor Bojsen, Skørpinge, „der i lang Tid havde forberedt dem“, med Sang og Tale paa Retterstedet. Styrkede ved denne Trøst gik de begge med gudelig Andagt Døden i Møde. Exekutionen udførtes særdeles godt af Skarpreteren for Sjælland, Hr. Dyring.“ I dette sidste sigtes vistnok til, at der i de nærmest foregaaende Aar et Par Gange havde været rejst Klage over den da fungerende Skarpreter for de 3 vestsjællandske Amter. — Den kvalificerede Dødsstraf, med Stejle og Hjul, var idømt efter D. L. 6.—9.—12 og Forordn. $\frac{21}{9}$ 1824 § 1. „Fædrelandet“ bemærker i Anledning af Sagen, at den ældre Lov, som havde været i Kraft endnu i Beg. af 1833, paabød, at Delinkventerne skulde knibes med gloende Tænger 3 Gange mellem Gernings- og Retterstedet og sidste Gang paa selve dette, dernæst først Haand, saa Hoved afhugges og lægges paa Stejle, med Hovedet og Haanden fæstede paa en Stage over Legemet. Altsaa for mindre end 100 Aar siden. — Oplysninger fra Lensregnskaberne er velvilligt meddelte af P. Arnskov, Slagelse.

Slotsbjergby Høje.

69

Fra denne aarhundredgamle Benyttelse til Udøvelse af Justitsens yderste Midler hidrører den brede Flade, som Højen nu viser foroven. Og man vilde vel ogsaa tæt under Grønsværen kunne finde Rester af Galgens Fundamenter saavel som af de sikkert talrige Delinkventer. Men der behøves ikke dette

„Hashøj“, set fra Syd.

for at vidne om, at Navnet er gammelt, aarhundredgammelt, omend næppe af saa høj Ælde som Navnet paa den nære, sydlige Høj; „Hashøj“ minder om Bynavne som Hasmark, Hastrup o. lign., og Navnet kan da nok tilhøre det lille Antal af Højnavne, som virkelig er gamle, fra Middelalderen eller endnu tid-

ligere. *) Og det vil være meget vel forstaaeligt, om Navne paa just saadanne Høje kunde have særlig Evne til at holde sig. De to Slotsbjergby Høje hører til de største i Landet. Sætter man Højden til 7 m, overdriver man i hvert Fald ikke. Det er kun ganske enkelte Gravhøje, som „Hohøj“ ved Mariager og Jelling Kongehøje, der har større Dimensioner. Forøvrigt findes i selve Sognet endnu en meget anselig Høj, „Rævehøj“ paa Fladen sydvest for Byen. Den er en Del mindre, kun ca. 5 m høj, men omslutter dog den bekendte Jættestue, som for nogle Aar siden udgravedes af Nationalmuseet og særlig har Interesse ved det antropologiske Materiale, som fremdroges. Ikke mindre end 90 Individuer, unge og gamle, Mænd og Kvinder, Børn ned til de ganske smaa havde fundet Hvilested i den rummelige Gravstue **). Rævehøj er altsaa fra Stenalderen, og fra samme Tidsalder hidrørte ogsaa et lille Antal Dysser, der laa i Nærheden, og som anføres i Sognepræstens Indberetning til Kommissionen for Mindesmærkernes Bevaring i 1909; nu er tilbage kun Tomter eller ringe Rester og nogle Navne, som endnu erindres. Alle disse Stenalderes Mindesmærker laa paa den jævne Flade, som ligger udbredt for den, som fra „Galgehøj“ ser ud over Landskabet, og denne Beliggenhed er, i Almindelighed taget, karakteristisk for Stenalderens Mindesmærker, særlig da Storstensgravens. De gaar sjældent til Højderne i Landskabet. Det kan bl. a. bero paa det nærliggende Forhold, at det var et

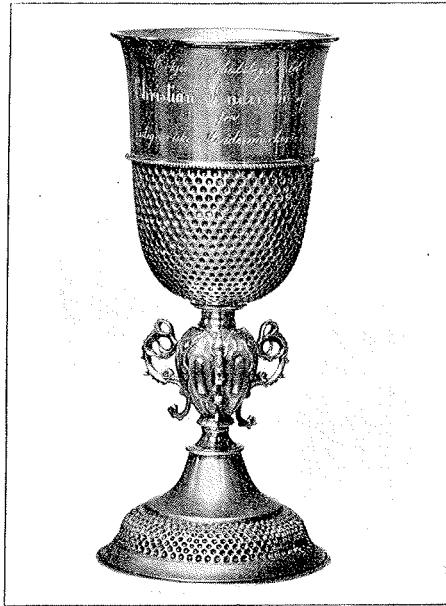
*) I Markbogen fra 1682 „Hassehøj“.

***) Hovedtræk angaaende Jættestuen findes meddelt i disse Aarbøger for 1923.

ekstra Tillæg til Arbejdet at slæbe de store Sten op paa Højderne. Anderledes var det i Bronzealderen: Da søgte man ofte netop de vindomsuste Højder, og fra Bronzealderen, den ældre Bronzealder, maa utvivlsomt „Galgehøj“ og „Hashøj“ hidrøre. Og sikkert var det ogsaa højbyrdige Mænd, eller Kvinder, eller maaske Mand og Kvinde, for hvem disse mægtige Mindesmærker rejstes. Vel er de mindre end Jelling Kongehøje, men de fremtræder mere kongeligt, ja det er maaske de kongeligste Høje i det hele Land, her paa det frie Højdedrag, paa Toppen af det hvælvede Skjold. — Men spørger vi, som man naturligt nok ofte gør i Egnen, om, hvem der da gemmes i disse Høje, bliver vi Svaret skyldig. Og det vilde næppe hjælpe, om man tog sig paa at grave dem ud. Sværd og Stridsøkse, Dolk og Smykker, af Bronze eller af det ædle Guld, det kunde man vel finde som Løn for sin Møje, — men det første skriftlige fra Bronzealderen mangler endnu; Højene er vel et Par Aarhundreder ældre end Kong Davids Tid, og de første Runer ligger halvandet Aartusinde senere. Det sker nok engang, at en ægyptisk Skarabæ eller noget saadant findes i en Bronzealders Grav, men selv det vilde ikke hjælpe os til at finde Navne.

Alligevel, Højene er utvivlsomme Minder om en storladen Tid. Og naar de efter Aartusinder den Dag i Dag troner paa Højdedraget, forholdsvis fri for Nytids Indgreb, som har røvet os saa meget, saa har ogsaa det sin egen, smukke Historie. Højene er af de første, maaske de allerførste, som er skænkede til Fredlysning af *Bondehaand*. Det skete allerede 1871. „Hashøj“ blev fredlyst, skænket til Almen-

heden, af Gaardejer *Jacob Nielsen*, som boede i den nærmeste Gaard i Slotsbjergby, „Galgehøj“ af Sognefoged, Gaardejer *Christian Andersen*. Og da Wor-saae havde den Glæde at modtage disse Mindesmærker, ønskede han ganske naturligt ogsaa at give Offentlighedens Tale et synligt Udtryk, og hver af

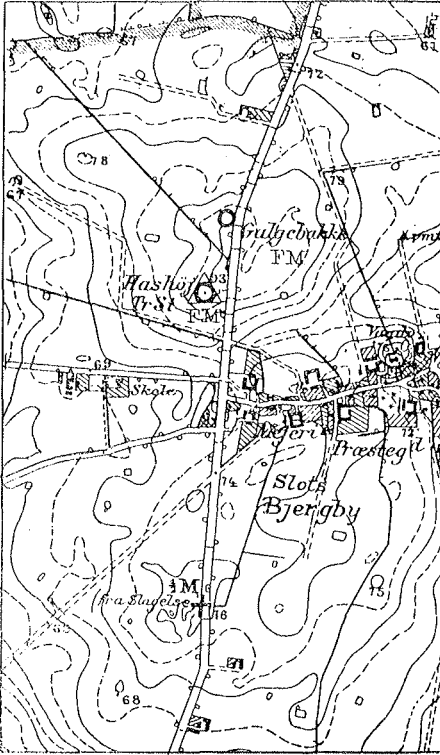
Gaardejer Christian Andersens Æresbæger (19 cm. h.)

de to Mænd modtog som Gave et Sølvbæger med Indskrift. Jacob Niensens Slægt findes ikke mere i Egnen, men det Bæger, som Christian Andersen modtog, og som han takkede for i et smukt Brev, der gemmes i Nationalmuseets Arkiv, det bevarer som et Klenodie i hans Slægt.

Slotsbjergby Høje.

73

Den ældre Bronzealder har altsaa paa dette Sted givet sig selv et Minde af egen, særlig fornem Karakter. Og mærkeligt nok, at det ogsaa følte saaledes

Terrænet ved Slotsbjergby.

Findestedet for Guldringene er betegnet ved et Kors (ved Milepælen).

i den yngre Bronzealder, det bestyrkes ved, at det *største Guldfund* fra vor danske Bronzealder er fremdraget ikke mere end vel et Tusinde Alen syd for

Hashøj, tæt op til Landevejen. Det er 3 svære, massive Guld-Armringe af den Art, som man tidligere kaldte Edsringe, fordi man troede, at det var saadanne kostbare Ringe, der laa paa det hedenske Gudehøvs Alter, og som benyttedes under Edsaflægelse. Atter her er Tidsforskellen for stor. De Gudehøve, hvorom Sagaerne beretter, tilhører nærmest vor Vikingetid, Ringene er atter halvandet Aartusinde ældre. Men de er aldrig fundne i nogen Grav, og en særlig Anvendelse maa de have haft.

Vore Protokoller nævner om disse 3 Ringe kun, at de er fundne 1817 i en Grusgrav ved Slotsbjergby. Men til Oldnordisk Museum kom de først i Fyrre fra „Kunstmuseet“, og *det* var heller ikke deres oprindelige Opbevaringssted. Fra først af var de indgaaede i det gamle kongelige *Kunstkammer*. Imidlertid findes i Museet kun et Brev, hvorved Kunstkamrets Chef, Overkammerherre Hauch, oversender Ringene til Forvalteren, Spengler (¹⁰/₂ 1817). Det var altsaa et magert Resultat af den første Eftersøgning.

Men i Rigsarkivet ligger Rentekamrets „Relations- og Resolutionsprotokol“ for 1816. Og i denne mægtige Protokol over det daværende Finansministeriums Forestillinger til Frederik den Sjette havde jeg den Glæde at genfinde alle Oplysninger om Slotsbjergby Guldfundet, en Indstilling affattet med Enevældens Embedsmænds Omhu for at faa al Ting med, hvad der kunde have Betydning, 5¹/₂ Folioside. *) Man

*) Underskrevet af 1) i første Linie: Præsidenten, Statsminister Møsting og derefter samtlige 4 Deputerede i Aldersorden; 2) i anden Linie: de fem ældste Kommitterede i Aldersorden;

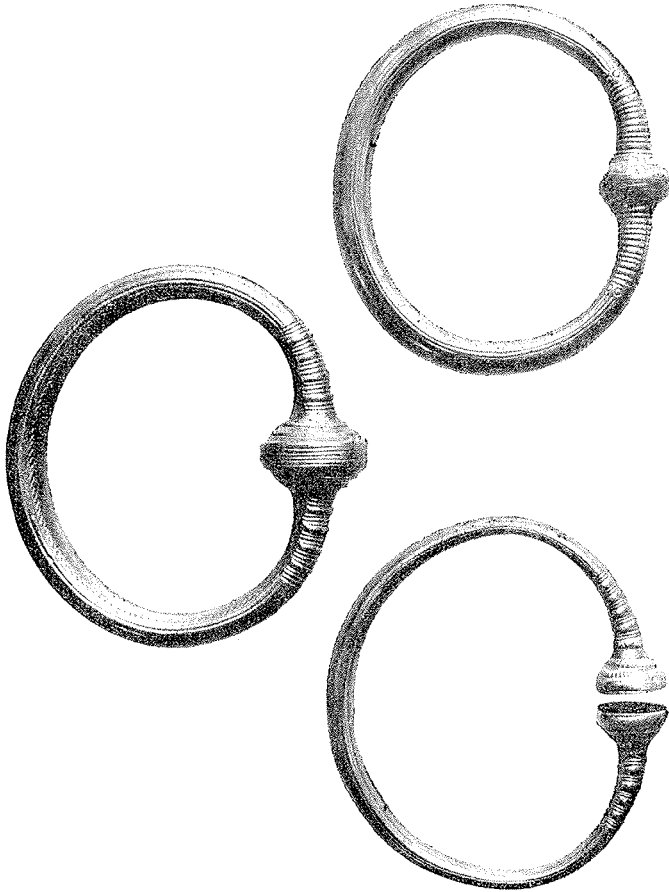
kunde aftrykke Indstillingen og derved faa alt væsentligt med. Men der er en Del af det mindre væsentlige, som er ganske fornøjeligt, og som findes i selve Sagens Akter, der efter nogen Søgning blev fremdragne fra Danske Cancellis Arkiv, og endelig findes Afslutningen i Pengeerstatningens Udbetaling til Finderne i 2. sjællandske Renteskriveres Kopibog for 1817.

Den vigtigste Kilde er Forhørsudskriften fra Antvorskov Birk, 8. Okt. 1816. Herefter er Fundet gjort 3. Oktober samme Aar. Den egentlige Finder hed *Niels Hansen* og tjente hos Gaardmand Jens Jensen i Kjeldstrup, Kirke Stillinge Sogn, nord for Slagelse. Sammen med flere andre Karle og Piger var han i Færd med efter Sognefogdens Anvisning at grave og læsse Grus til det pligtige Vejarbejde (formodentlig paa den nuv. Landevej) paa et Sted, som kaldtes „Bredehøj“, paa Hans Christensens Enkes Lod. Niels Hansen omtales et Sted i Forhørene som den ene af „Drengene“ og maa altsaa have været ganske ung, 16-17 Aar. Han stod „ovenpaa Bakken“ og gravede „Grusen“ til dem, der „holdt nedenfor og paalæssede samme“, da han blev vår 3 gule Ringe, som var sammenhængende ved en Gederod (Bukketorn)*),

paraferet af Wollhagen og yderligere underskrevet af Schifter, der vel er den, som har ekspederet Sagen, altsaa 12 Underskrifter.

*) Dette Plantenavn synes nu ubekendt i Slagelseegnen, men kendes i Ods Herred (Steenstrup) = Bukketorn, dog som halvglemt Ord. Det eneste Sted, hvor jeg ellers har kunnet finde Ordet, er i et Tillæg til Jenssen-Tusch „Nordiske Plantenavne“ (1867—71), hvor Bestemmelsen gaar i samme Retning, men dog synes mindre sikker (Kragetorn, Krageklo, „*Ononis repens*“). En saadan Plante findes ved „Galgehøj“

omtrent 5 Kvarter dybt, ca. $\frac{3}{4}$ m. De blev tagne ud med Spaden og faldt ned med Gruset. Niels

Guldfundet fra Slotsbjergby (halv Størrelse).

Hansen raabte da til dem, der holdt nedenfor og læssede, og som havde observeret Ringene straks, at de skulde tage Ringene op, hvorpaa Pigen *Mette*

Jens Datter, tjenende Poul Jensen i Kjeldstrup, straks kastede sig over de 2 Ringe, og Drengen *Hans Hansen* tog den ene Ring op, som ved Nedkastningen i Graven var bleven skilt fra de andre. En fjerde Person var med i Laget, Pigen *Ingeborg Niels Datter*, en Datter af Husmand Niels Hansen paa Kjeldstrup Mark; om hende hedder det, at hun stod mellem de andre to, da Ringene faldt ned, men „hun var ikke saa gesvindt som de andre at kaste sig over dem eller tage dem op“; som hun selv udtrykte sig; hun kunde ikke komme til. Niels Hansen gravede straks adskillige Spademaal ind i Bakken, i en Dybde af 2-3 Alen, men der fandtes intet videre. Findestedet er i det sydøstre Hjørne af Bakken.

„De foreviste Ringene, da de derefter bedede til Middag, for flere af de andre Folk, men ingen vidste, om de var af Guld eller ikke“. Og saa tog de dem med hjem, og Sagen synes vel at have vakt en Del Opmærksomhed, men ikke at have optaget Finderne altfor stærkt. Dagen efter, om Formiddagen, kom Gaardmand Jens Pedersen af Kjeldstrup til Sognefogden, Lars Nielsen, og fortalte om Fundet. Fogden gik til de paagældendes Husbonder, men Finderne var allerede, meget tidligt om Morgenens, igen „rejste til deres Arbejde“. Hos Gaardmand Jacob Berthelsen, hvor Hans Hansen tjente, viste Konen ham straks den ene Ring, „som var forvaret, efter hvad Konen sagde, i Drengens Kiste“; hos Poul Jensens viste Mette Jensdatter ham de 2 Ringe, hun havde optaget. Sognefogden løftede paa Ringene, forment, at de var af Guld, og paalagde Folkene at være ansvarlige for dem. Derefter gik Sagen sin sædvanlige Gang; først fik Finderne hos en Guld-

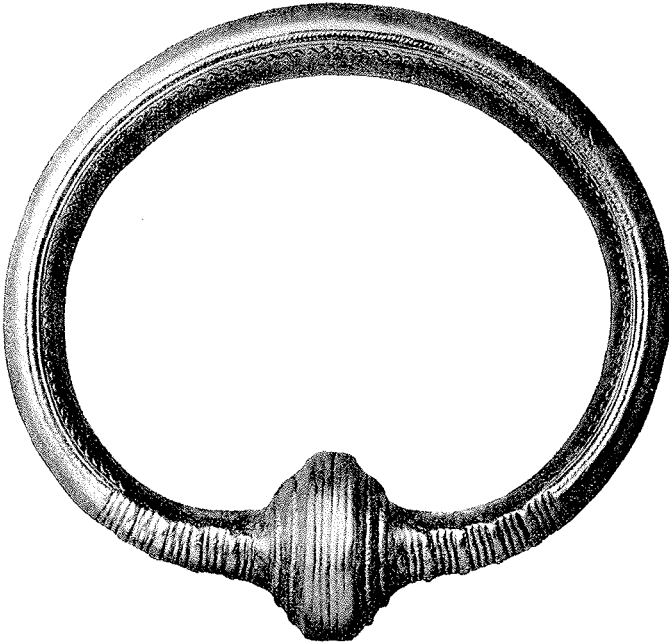
smed i Slagelse Sikkerhed for, at Ringene virkelig var af Guld, og leverede dem derefter til Birkedommeren, som gennem Amtmanden, Geheimeconferensraad P. C. v. Stemann, indsendte dem til Rentekamret.

Forinden var Amtmanden personlig, maaske i Forening med Birkedommeren, taget ud til Findestedet. Der er derved optaget en for den Tid usædvanlig omhyggelig Aastedsbeskrivelse: „Bakken, hvori de fandtes, er af 6-7000 Alens Omfang, 7-9 Alen høj, temmelig jævn, uden Lighed med de sædvanlige gamle Gravhøje, Tingsteder eller Offersteder, ligesom der heller ikke over eller under Jorden findes Spor af store Sten“. „Folk, der over 30 Aar kender Stedet, forsikrer, at de ældste Folk ikke kunne erindre, at der paa dette Sted har ligget Sten, men at Bakken bestandig, paa sin hele Overflade, har været pløjet og dyrket, indtil Sognefogden for Stillinge Sogn for et Par Aar siden fandt, at den indeholdt Grus, som var tjenlig ved Vejens Istandsættelse“. „Ved at eftergrave videre i den, har der ikke vist sig mindste Spor til, at paa dette Sted skulde være flere eller andre Levninger fra Oldtiden gemte, skønt i et andet Hjørne af Forhøjningen, omtrent 20 til 30 Alen eller mere fra Stedet, hvor Ringene laa, er fundet en Del af en Hovedskal af et Menneske. „Og mener Amtmanden, at Ringene i sin Tid har været nedgravede for at skjules“.

Den gamle Grusgrav er endnu meget kendelig, Det har været en flad, aaben Grav, ca. $1\frac{1}{2}$ m dyb. Der er siden, og indtil Mands Minde, gravet en Mængde Grus, uden at noget andet af Betydning er fremkommet. Det er meget sandsynligt, at der hist

og her har været Oldtids Skeletgrave fra senere Tid, den senere Jernalder, altsaa efter Ringenes Tid.

Ringene er svære og tunge. Den største af dem vejer mere end et gammelt dansk Pund, 38 Lod; til-sammen vejer de næsten halvtredie gl. dansk Pund.

Den største Guldring fra Slotsbjergby, Vægt ca. 594 Gram.
(Knap $\frac{9}{10}$ Størrelse.)

Hofguldsmid og Wardein (o: Guardein) Fabritius vejede dem for Rentekamret og opgav Vægten til 78 Lod $\frac{3}{4}$ Ort, af omtrent 22 Karat. Hans Vurdering foretoges 29. Oktober, og Værdien beregnedes efter den Dato, ikke, som man kunde have ventet, efter

Kursen paa den Dag, da Ringene blev fundne, og han fik herved en Møntværdi af 4964 Rd. 75 Sk. N. V., o: Navneværdi! Det var jo nemlig ogsaa den Gang valutasvage Tider, kun at det ikke var Dollaren, men Hamborger Kurant, som bestemte den reelle Værdi. Kursen svingede noget, men rundt regnet tør man sige, at de ca. 5000 Rd. i vore Penge vilde være omtrent lige saa mange Kroner, men det maa vel erindres, at de rede Penge den Gang var adskil- ligt mere værd end nu om Dage; det var i Virkelig- heden en ikke helt lille Formue.*)

Guldet var jo Danefæ og skulde behandles efter Danske Lov 5.—9.—3., Forordning af „22. Martii 1737“ og især Plakat af 7. Aug. 1752; Indstillingen udtaler da ogsaa, at „uagtet alt, som i Danmark fin- des nedgravet eller forborgent i Jord, Skov, Mark, Huus eller andensteds, og som ingen vedkender sig, er Deres Majestæt alene tilhørende, forsaavidt ingen derved ved særlig kongelig Benaadning er forlenet“ (der tænkes paa visse Friherreprivilegier), „skulde dog Finderne af saadant, som formedelst Ælde eller særdeles Beskaffenhed kan anses at være af nogen Rarhed, derfor nyde fuld Betaling efter dets Værdi af Deres Majestæts Kasse, naar det til Rentekammeret indsendes. Da nu de her omhandlede Guldringe ere af saadan Rarhed, maa ogsaa bemeldte Placat (nl. af 1752) her anses anvendelig, og Finderen altsaa være berettiget til Værdien“. Om hele Sagen havde

*) Nøje udregnet efter Kursen ca. 15. Juni 1925 vil Guldvær- dien, ca. 1263 Gram à 3,75, blive 4732 Kr. 50 Øre. Den største Ring alene, 38 Lod, repræsenterer ca. 2250 Kr. I Fabritius Vurdering sættes Loddet til 63 Rd. 48 Sk.

man raadført sig med de Finansdeputeredes Forsamling.

Sagens Behandling er i Virkeligheden den samme, som anvendes den Dag i Dag, naar Danefæ modtages i Nationalmuseet, som nu direkte modtager det, kun med den Forskel, at der ikke behøves Indstilling i hvert enkelt Tilfælde. Men Forholdene laa den Gang noget anderledes. Danefæ indgik mest ikke til „Oldnordisk Museum“, skønt dette var oprettet 9 Aar tidligere, men til Kunstkamret, der betragtedes som fornemmere, og som stod i direkte Forhold til Majestæten. Det var *Kongens* Kunstammer, hvor man fra gammel Tid hævdede, at de store Kostbarheder skulde indgaa. Det var ogsaa fra Kunstkamret, at Heidenreich hin sørgelige Dag i 1802 havde bortstjaaet Guldhornene m. m. Heldigt, at Slotsbjergbyringene først blev fundne 1816; ellers havde han vel taget dem med!

Kongen resolverede, at Ringene skulde indgaa til Kunstkamret og Pengene udbetales. Midt i Februar modtog saa Kunstammerforvalter Spengler Ringene til Opbevaring. Men det varede en rum Tid, før Pengene udbetaltes.

Man er aabenbart alligevel hurtigt i Stillinge og Kjeldstrup bleven klar over, at det drejede sig om en betydelig Pengesum. Spørgsmaalet blev, hvem der skulde have Part.

Der var jo først Niels Hansen, som gravede Ringene frem; saa var der Pigen og Drengen, som tog dem op, og den anden Pige, som stod hos. Men der meldte sig hurtigt flere. Det ser ud til, at Lods-ejeren har ment at have Krav; men det faldt hurtigt bort; Loven talte jo kun om Finderen. Men der var

de andre, som havde gravet Grus ved Siden af. Allerede 9. Oktober indsendte 6 Mænd et Brev, noget ubehjælpssomt formet, om, at de havde erfaret, at Belønningen alene skulde udbetales de 4, men at de ønskede, at den maatte fordeles paa samtlige vejpligtige, „da det kan bevises, at flere af de vejpligtige kand være lige deltaget i bemeldte Gave“. Og Sognefogden i Kjeldstrup meldte sig, fordi „Ringene ikke var bleven fundne, havde ikke jeg som Opsynsmand ved Vejarbejdet ved Vindskibelighed selv opsøgt Grusgraven af nye og befalde de vejpligtige at grave der, da det var de vejpligtige til stor fordel, at der sparets en fjerdingvejs Kørsel med hver Læs Grus at kjøre“. Motiveringen er jo ejendommeligt, men passer smukt ind i Tidens — og Kongens — Tendens i de fattige Aar. Med noget mere Ret henviser han til sin Flid i Eftersporingen; altsaa vil han gerne „delagtiggøres i den lykkelige Hændelse, som er indtruffen“.

Rentekamret turde ikke afgøre Sagen, men sendte den til Danske Cancelli (hvor dens Akter derfor nu ligger). Der var Tale om en administrativ Afgørelse. Det vilde sikkert have været mest tiltalende for den myndige Stiftamtmand. Men Enden blev, at der tilvebragtes et Forlig, 12. April, indgaaet for Birke-dommer, Borgmester Birch. Dette gik ud paa, at „*Niels Hansen*, Søn af afdøde Husmand Hans Nielsen i Kirke Stillinge, — paa sin Søn *Hans Hansens* Vegne, der ikkun er 14 Aar gammel, Husmand Hans Hansen paa Kjeldstrup Kildemark, *Mette Jensdatter*, nu i Ægteskab med Inderste Hans Sørensen i Kjeldstrup, og *Ingeborg Nielsdatter*, nu givt med Inderste Jens Sørensen i Kirke Stillinge, er forenede om at

dele Findelønnen mellem sig i 4 lige Dele“. Der havde egentlig kun været Tvivl med Hensyn til Ingeborg Nielsdatter, hende, der ikke havde været saa gesvindt til at tage en Ring op, men de andre var enige om, at hun var lige med dem. Derefter kunde de vel ikke fuldvægtige, men alligevel rare Rigsdalere udbetales. Det ses dog først at være sket noget senere; 2. Sjællandske Renteskrivers Kopibog indeholder under 7. Juni en Skrivelse til Geheimekonferentsraad Stemann, at Godtgørelsen nu, da Sagen er i Orden, vil blive anvist paa Korsør Amtstue.

Det ser i øvrigt ud til, at allerede Forventningen om Andel i Rigsdalerne har øvet Virkning. De 2 kvindelige Findere er mellem Oktober 1816 og April 1817 indtraadt i Ægtestanden. Skulde det mon ikke have været medvirkende, at de var bleven gode Partier?

Ringene er altsaa svære Armringe, fra den yngre Bronzealder, antageligt fra 8.—7. Aarh. f. Chr. I deres Form er de ikke særligt kunstprægede; Ornamenterne er simple, og deres Anbringelse stærkt begrænset. De er væsentlig ens, kun at Endeknopperne paa de to af Stykkerne naar helt sammen. De to viser paa den ene Side et kendeligt Slid. Ringe af Bronze, som i Hovedsagen er af samme Form, kendes fra Gravfund, men de store Guldringe er aldrig fundne i Grave. Sædvanlig findes de enkeltvis, dog ikke ofte. Der kan vel ialt optælles højst 11—12, smaa og større, hvoraf foruden de her omtalte, kun 2 er fundne samlede, ogsaa i Vestsjælland, ved Busskysminde ved Ruds Vedby, i 1867. De er dog væsentlig mindre end Slotsbjergbyringene, idet de tilsammen kun vejer $35^{15}/_{16}$ Lod. Der udbetaltes for dem 536 Rd.

Uanset, om Ringene har været til praktisk Brug for Mennesker, om de er Værdirepræsentativer, eller om de har haft en særlig Bestemmelse, er det klart, at de maa være nedgravede i Slotsbjergby Bakke af en særlig og vel da nærmest en religiøs Grund, at de er et „Votivfund“. Fundforholdene oplyser intet nærmere. Men det kan dog nævnes, at der i Eggen er gjort andre utvivlsomme, betydelige Votivfund: der er 2 Gange fundet Guldskaale i Borrebjerg ved Boeslunde. Der er desuden aabenbart i Eggen en rodfæstet Respekt for Fortidsminderne. Selv en „lovlig“ Udgravning som Museets Undersøgelse af Rævehøj har givet Anledning til Oplivelse af den gamle Tro, at man kommer i Fortræd, naar man rører ved Højene, en Tro, som jo i øvrigt har sit Udspring fra en fuldstændig rigtig Følelse. — Men til Gengæld ser det altsaa ud til, at Slotsbjergby Guldet har været en virkelig lykkelig Hændelse.

Efterskrift. Findestedet for Guldfundet er paa Kortet Side 73 betegnet med et Kors, tæt op til Landevejens vestre Side, nær ved Milestenen. Dette er i Overensstemmelse med det i Nationalmuseet beroende antikvariske Kort over Slotsbjergby Sogn, udarbejdet ved nuv. Professor, Dr. Chr. Blinkenberg i 1893. Jeg mindes nu ogsaa, at han ved given Lejlighed nogle Aar senere nævnte til mig, at han havde haft Held til at tale med selve Finderen af et stort Guldfund ved Slagelse, skønt Fundet laa næsten 3 Menneskealdre tilbage, og at han nævnte, at Finderen i Eggen endnu betegnedes som „Guld-Niels“. Dette er utvivlsomt Niels Hansen. Thi iflg. Oplysninger fra Kirke-Stillinge Kirkebøger døde han først $17/0$ 1893, i den

meget høje Alder af 96 Aar ÷ 11 Dage, og efter i 1891 at have fejret Diamantbryllup med sin tredje Hustru. Men det var altsaa i yderste Øjeblik Dr. Blinkenberg fik Fundet stedfæstet, og lige saa vel forstaaeligt, at de nærmere Omstændigheder ikke kom frem ved den Lejlighed. Ogsaa under Foredraget den 21. Juni fangede i øvrigt mit Øre fra en af Tilhørerne fra Egnen en halvhøj Sætning: „Det var jo „Guld-Niels“. Det siges for Resten, at han selv ikke kunde lide Tilnavnet. Men Fundet har utvivlsomt været i det mindste medvirkende til, at han kunde købe den Ejendom paa ca. 20 Tdr. Land, han senere havde i Kirke Stillinge, og som nu ejes af Niels Jørgensen, Kusinesøn af Søren Nielsen, Guld-Niels' Søn, der arvede Gaarden efter Finderen, men døde barnløs. Findernes ringe Kaar fremhæves i Amtmandens Skrivelse til Rentekamret. Det har haft sin Interesse at følge disse Enkeltheder, selv om „den indtrufne lykkelige Hændelse“, som Birkedommeren skriver, dog ikke ved denne Lejlighed fik fuldt saa smukke Følger som det ene Fund af Guldskaale paa Borrebjerg ved Boeslunde.

Niels Hansen var født i Kirke Stillinge 28. Sept. 1797. Han var altsaa fyldt 19 Aar, da han havde sit Livs store Oplevelse, tør man vel kalde det, i alt Fald den mest usædvanlige. Naar alligevel Pigen Mette Jensdatter i Kontinuationsforhøret om Fundet taler om „begge Drengene“ og derved sammenstiller ham med den 13-14-aarige Hans Hansen, maa det være i Fornemmelse af sin egen Aldersoverlegenhed. Hun var nemlig hele 26 Aar gammel og Ingeborg Nielsdatter 27.

Oplysningerne fra Kirke Stillinge Kirkebøger er

Hans Kjær:

mig godhedsfuldt meddelte af Sognepræst M. C. Glenstrup, men er først komne mig i Hænde efter at Fremstillingen var afsluttet og Trykningen paa-begyndt, saaledes at de vanskeligt kunde indføres paa deres rette Plads.
